

ETH DIARI

Numerò 9
Dimenge 17 de gèr 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

Peth reconeishement de totes es lengües en Estat francés

Eth pròplèu deluns, es deputats e senadors francesi s'amassaràn de manèra excepcional en palau de Versalhes entà prononcià-se sus quauqui projèctes de lei de modificacion dera Constitucion francesa. En tot profitar aguesta trobada, diuèrses formacions politiqües an emprinciari ua campanha urgenta d'enviament de messatges tàs representanti politics francesi entà que higissen ara lista d'es-mendes constitucionaus programades, era der article 2, que ditz que "era lingua dera Republica ei eth francés". Agust punt dera Carta Magna, qu'implique era exclusion de totes es lengües tengudes en quauqui parçans o per bères comunautats culturaus, a empedit des deth 1992 que prosperèssen iniciatiues amia-des a fomentar e salvar er occitan, eth catalan, eth còrs, er euskèra, eth breton, er alsacian, eth flamenc e eth tamazight. Pendent tot er an passat es nomentadi Comitès Republicans contra er article 2 organisèren manifestacions e actes pertot er Estat francés, qu'acabèren tamb era elaboracion d'un dossièr oficiu sus es len-

(Continue darrèr)

MASSACRA EN KOSOVO

Es verificadors dera OSCE tròben es còssi d'aumens 39 civius albanoskovars

Era OTAN menacèc ager tamb ua seriosa avertència ara Republica Federau de Iogoslàvia, ara que reclamèc qu'amendrís es tensions ena província sèrbia de Kosovo, a on peth maitin se tròbèren es cadavres d'aumens 39 civius albanoskovars, aparentament executadi. Era policia sèrbia reconeishèc auer hèt ua operacion ena zòna.

Eth cap deth Centre de Coordinacion dera Mission de Verificacion (MKV) dera Organizacion entara Seguretat e era Cooperacion en Euròpa (OSCE) en Urosevac (sud), John Fantini, precisèc qu'es victimes son 37 òmes, ua hemna e un mainatge.

Arrès d'eri non portauè unifòrme.

Es victimes an herides d'armes leugères, e ena sua majoritat moriren d'un tret en cap. Ager, es fòrces de seguretat sèrbies comencèren en Racak, zòna a on s'an trapat es cadavres, ua operacion contra es independentistes der Exercit de Liberacion de Kosovo (ELK). Segon un responsable dera milícia, era policia entrèc ena ciutat, embarrèc enes sues cases es hemnes e mainatges, e "s'emportèc es òmes as ticolets". "Quauqu'uns sigueren abatudi peth camin, d'auti enes ticolets", higeç.

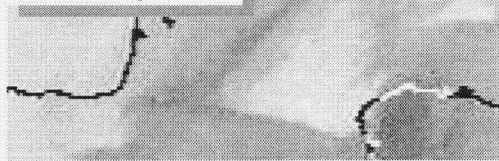
Un responsable dera OSCE assolidèc que, quan er equip dera organizacion arribèc en Racak vedec era policia que marchauè, en tot qu'era poblacion que s'auie refugiat enes ticolets retornaue tath pòble.

"ATERRIDOR"

Peth sòn costat, eth cap dera MVK, William Walker, reconeishèc qu'es civius trobadi mòrts pogueren èster executadi, e qualifiquèc eth hèt d' "aterridor". "È estat en d'auti parçans de guèrra, è vist fòrça (Continue darrèr)

METEOSAT 17gèr 1.30ores

ERA TEMPERATURA BAISHARÀ AUÉ

Era prevision meteorologica ena Val d'Aran ei qu'eth cèu se mantierà aué caperat e i aurà precipitacions ath long deth dia. Era còta de nhèu se plaçarà, en maitin, ath torn des 1.800 mètres, en tot baishar enquias 1.200-1.000 mètres.

Ara fin deth dia d'aué era nhèu apareisherà dessús es 900 mètres solet.

Es temperatures minimas pujaràn, mès es maximas baisharàn, ei a dèder qu'era temperatura devararà aué ena Val.

Entà deman contunharàn es baishes temperatures.

EDITORIAU

ERA BLAGADERIA

En Vielha s'a viscut un curiós episòdi de blagaderia populara. A compdar des premaniments especiaus d'ua nòça, se desvelhèc era blaga qu'aquerò sonque podie èster entà gent 'importanta'. E atau era pilòta dera blagadèra s'anèc engrossint, en tot involocar sectors plan diuèrsi. Era resulta siguec ua faussa blaga, e en aguest cas, coma qu'era faussetat ère d'ua blaga positiua, non a passat arren e arrès non s'a escaudat...

En fin, ua anecdòta -qu'era nòsta cronica ròsa de portada explique- qu'ei un simptoma d'ua manèra de hèr perilhosa.

E s'era blaga ei faussa e involocre negatiuament bèth un?

Era frasa "era Val n'ei plia" d'açò o d'aquerò -en version condemnatorià en relacion a bèth un- l'auem entenuda mès d'un còp. E açò poderie hèr a pensar qu'era comunicacion deth tam-tam ena Val foncione. Mès non ei pas vertat. Pr'amor que tostemp foncione a mieges e desformada.

Sòrt qu'era grana majoria deth país viu e dèishe viuer, e non se met usuament en ço deth vesin. Mès toti coneishen es personatges 'comaires', qu'agen o non informacion contrastada, non sonque la passen, senon qu'ath delà ne dan opinion e quan ei de besonh 'crotzifiquen' ath protagoniste dera sua blagaderia. Se dempús resulte que complementen era informacion biaisada qu'auien, tamb ua naua informacion mès credibla, que inclús les hè cambiar entà ua naua opinion mès positiua deth sòn praube protagoniste, eth mau ja ei hèt, pr'amor que non pòden pas tornar entà darrèr de

(Continue darrèr)

UA NÒÇA EN VIELHA TAMB GRANES EXPECTATIUES DE CRONICA RÒSA

Era blaga ère insistenta. Tot Vielha sabie qu'aguest dissabte se celebraue ena glèisa de Sant Miquèu ua nòça que, ère de creir, aumplirie de VIP's eth nòste caplòc; inclús es Infantes i èren convidades. En mon politic aranés i auie bèth recèu perqué non se les auie convidat. Tan grana ère era blaga qu'enquia es periodistes deth país e dehòra que normalment curbissen es croniques de societat, s'auien desplaçat entà curbir eth succès. Ena redaccion d'ETH DIARI, que mos credem que tostemp èm informadi, non ne sabiem arren e diuèrses trucades d'amables lectors deth diari que mos auien deishat messatges enes nòsti contestadors telefonics, mos avertien dera nòça de 'alto copete' que se celebraue. Inclús ua agència privada de notícies, qu'a era sedença en Madrid, mo'n demanaue ua cronica, en tot hèr intercanbi de notícies, causa qu'abituaument hèm.

Donques non!, cap nòça de VIP's non s'a celebrat en Vielha, ère ua faussa blaga, tot e que semble que toti ne parlauen e ne blagauen.

Cap 'majestuosa' autoritat non a caushigat eth país, tot e qu'ei vertat que i a agut un maridatge. E òc, que i a agut ua 'majestuosa' e esplèndida nòvia, era senhoreta, dejà senhora, Sònia Moreno, que s'a maridat tamb eth senhor Juan Carlos de Pablo; un parelh de joeni, d'uns trenta ans, de Madrid qu'en un dia plan soleienc an passat ara condicion de matrimòni.

Era ei psicològa e eth enginhèr. Era s'a maridat tamb un elegant vestit de nòvia blanc e eth tamb un esmòquing, açò òc, carrejats d'illusion e acom-

(Continue darrèr)

ERA MIA OPINION

Pensi qu'ei plan important d'auer un huelheton diari de notícies en aranés. Ac auríem de suspesar com cau. "Qui ten era lingua ten era clau"; ara donc, auem ua auta clau entà daurir mès pòrtes ara nòsta lingua, entà liegé-la, refortí-la e estené-la. Non sabie se vam a èster capables d'avalorar aguest hèt, que se non li dam supòrt entà mantiesse, se mos escaparà des mans.

Calerie que mos preocupèsse mès eth hèt d'èster qu'eth d'auer. Lutem tamb toti es mejans entà mantier era nòsta identitat en la-guens de tanta influència forastera, entà guair eth passotisme dera major part des poblants d'Aran entath nòste parlar, e se volem qu'age futur cau qu'es mainatges, ath delà dera escòla, trapen en casa es escrits en aranés.

Un libre ei 'mès pesant' e tanpòc non n'auem guaires. Podem auer aguesta huelha qu'ath temps que mos informe mos abitue ara lectura; açò ei com semiar dia a dia, e de ben segur que darà es sòn fruts.

Pepita Caubet

ES NÒSTI CORSI iuèrn 1999

TALHÈRS DE REFÒRÇ ESCOLAR

- Talhèr de tecniques d'estudi
- Eth Talhèr des dissabtes: anglés, déuers, informatica.
- Talhèr de déuers assistits
- Talhèrs de repàs: supòrt de totes es assignatures de primària, ESO e BUP

CORSI DE RECICLATGE ENTÀ PROFESSIONAUS JOENI E ADULTS

- Corsi d'Administracion e gestion deth petit establiment comerciau
- Cors de Gestion comerciau e atencion ath client
- Cors d'introduccion ara Union Europèa
- Cors de Marqueting basic.

Centre d'estudis
VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirenèus

telefon 973 641772

Peth reconeishement de totes es lengües en Estat francés

(CONTUNHACION)

gües de França, a on se recomanaue ath Govèrn de Jospin era signatura dera Carta Europèa des Lengües Minorisades. Aquesta Carta ei un tractat oficiau, aprovat peth Conselh d'Euròpa eth 2 d'octobre de 1992; tot e que França ei part d'aguest organisme encara aué non l'a aprovada pas.

Com eth lector ja deu rebrembar, eth Conselh d'Euròpa non ei eth madeish qu'eth Conselh Europèu dera Union Europèa, era presidéncia deth quau l'a aué Alemanha.

Eth Conselh d'Euròpa ei un organisme internacionau format per 40 Estats membres e qu'a era sedença centrau en Estrasborg. Eth Conselh ei constituït per un Comitè de ministres, ua Assemblea Parlamentària e eth Congrès d'Autoritats locals e regionaus d'Euròpa.

MASSACRA EN KOSOVO (CONTUNHACION)

actes aterridors, mès açò suberpasse tot ce qu'è vist enquia ara", soslinhèc visiblament emocionat.

Era milícia assolidèc qu'es fòrces de seguretats sèrbies an "massacrat" en aguesta localitat 46 albanos-kosovars, entre eri ueit combatenti der ELK.

Er ELK tanben assegurèc auer hèt baishes entre es sèrbis, e empedegat era sua auançada entà d'autes localitats. Era policia reconeishec auer abatut "quauqui detzenats de terroristes" albanesi pendent ua operacion en Racak.

Belgrat justificquèc era intervencion en tot assolidar qu'er objectiu ère "parar un grop terroriste qu'aucic a un policia sèrbi, Svestislav Przic" dimenge passat, e confirmèc auer combatut contra milicians independentistes e abatut quaqu'uns d'eri.

Aguest crotzament d'acusacions provoquèc era responsa de Walker, que senhalèc qu'es abitants de Kosovo "son completament desesperants e paranoics", ath delà d'assegurar auer "grèus problèmas tamb andues parts", e criticquèc tant as responsables sèrbis com ar ELK.

AVERTÈNCIA DERA OTAN

Es avertències dera OTAN tanben se dirigiren contra andús costats. Eth sòn secretari generau, Javier Solana, avertic qu'era Aliança "non tolerarà ua tornada as combats ne ara politica de repression en Kosovo".

Dempús condemnar era massakra "deliberada e sense senti" de Racak, reclamèc tant as fòrces de seguretats iugoslaves com as independentistes qu'arturen

"immediatament es ostilitats".

Eth cap dera Liga Democratica de Kosovo (LDK), Ibrahim Rugova, reclamèc era "urgenta intervencion" dera OTAN "d'acòrd tamb era orde d'activacion en vigor" des dera pujada de tensions deth passat octubre.

Tanben didec que "sonque ua intervencion internacionau energica e urgenta pòt parar era maishina politico-militara de Belgrat e crear es condicions adequades entà un principi d'apraïament politic" dera crisi.

Mentretant, es verificadors dera OSCE se vederen de nau bloquejari pera policia sèrbia ena zòna de combats de Stimlje. Era MVK, que demoraue aguest maitin era autorisacion policiaua, protestèc oficiaument deuant es autoritats.

Eth portavotz des verificadors explicquèc qu'ara sua arribada ager ena region, es fòrces de seguretats les empederen entrar ena zòna de combats "pera sua seguretats". En efècte, dus membres dera Mission, un britanic e un sèrbi, sigueren herits ager en oest de Kosovo per trets procedenti der airau contarotlat pet ELK.

Aguest ei eth prumèr incident en qué membres dera MVK son herits des de qu'era mission comencèc a estièner es sòn 2.000 efectius ena província sèrbia hè dus mesi. Walker didec, en declaracions ara BBC, que tot endique qu'er atac contra es dus verificadors, que coma toti es auti viatgen desarmadi, siguec "deliberat", que non si gueren "un o dus trets" solet.

UA NÒÇA EN VIELHA TAMB GRANES EXPECTATIUES DE CRONICA RÒSA

(CONTUNHACION)

panhadi de familhars e amics, exactament trenta tres, qu'un còp acabada era ceremònia religiosa s'an desplaçat entath Parador de Vielha tà celebrar eth tipic dinar de nòça. Totaument ath marge dera blagadèra populara e dera moiguda periodistica, es nòvis s'an hèt es abituaus fotos, tamb eth país e era nhèu en hons, en tot profiter ath maxim eth guardadèr e es sòns encants. E dempús d'un aperitiu s'a hèt eth dinar de nòces ena Taula Imperiau deth Parador de Vielha tamb un menú a on i auie civet de sanglièr ara antiga, lhobarro, longuet de vedèra tamb mishernons, hormatges e patés dera Val. Tot açò, acompanyat de vins de Catalonha e cava deth Penedès. Entà acabar s'a mestrat un deliciós pastís nupciau.

Dempús ua subertaula longa, tamb tarrambòri, musica e balh en un salon plen de flors, es convidadi anèren digerint er eveniment, sustot eth gastronomic.

Anet tota era familia *madrilenha* dromirà en Parador, nòvis includits. Aué marchen de viatge de nòvis entà un lòc suspresa entada era.

Enquia aciua era cronica d'ua nòça qu'auem hèt pr'amor qu'aguesti joeni nòvis se la meishen, tot e qu'ena ceremònia i age agut un Vip mès o mens, o un abric de vison mès o mens. Fin finau, ua nòça plan familiara tamb ua comitua plan eleganta e un matrimòni entà deuant. Felicitats!

AGENDA

Cursa dera IX Liga Catalana de Luja tamb Cans. Plan de Beret

19 ores
22.30 ores
Cine Vielha:
La niña de tus ojos.

CERCAM COMERCIAUS

telefon 973641772

EDITORIAU (Contunhacion)

tota era 'lordejada' qu'an prebotjat en tot desacreditar e 'trèir es uelhs' ath ciutadan o ciutadana qu'auien criticat.

Des dera prensa democratica e plurau auem era enòrma responsabilitat d'informar des dera professionalitat, en tot observar tostemp ua clara distincion entre es hèts e opinions o interpretacions, en tot evitar possibles confusions o distorsions deliberades d'andues causes, atau com era difusion de conjetures e blagues coma se se tractèsse de hèts.

Simplement auram de seguir, ua causa dejà inventada en quinquèvolha societad democratica, qu'ei qu'era prensa liura seguisse un estricte còdi deontologic de foncionament.

Aguesti dies ETH DIARI redacte ua prepausta de Còdi deontologic entara *profession periodistica en Aran*, entà actuar tamb responsabilitat e rigor en çò que se nomena *er espaci professionau de prensa aranesa*. Ua prepausta entara qu'auem de besonh es idies de toti.

CRITICA DE CINE

(o)Sense qualificar (x)Dolenta

(*)Hloisha (**)Regulara (***)Bona (****)Plan bona (*****)Òbra mèstra

(*****)BONA

Aguesta dimenjada eth cine de Vielha mos presente ua pellicula de Fernando Trueba: *La niña de tus ojos*, tamb Penélope Cruz e Antonio Resines de protagonistes.

Era pellicula se place en an 1938, en plia Guèrra Civiua en Espanha. Era indústria cinematografica a quedat tanben despartida en dus costats, tamb es estudis de Madrid e Barcelona en terren leau ara Republica. Com ua auta des iniciatiues de collaboracion entre eth generau Franco e Adolf Hitler, Alemanha convida un grop de cineastes

espanhòus propèrs ath nau regim a enregistrar era dobla version, alemanha e espanhòla, deth drama musicau d'ambient andalós *LA NIÑA DE TUS OJOS*, enes estudis dera UFA en Berlín.

Erosi per auer deishat en darrèr era guèrra en sòn país, era amendrida *troupe* d'espanhòus comandada peth director Blas Fontiveros comence eth sòn rodatge en Berlín hitlerian. Lèu descurbissen qu'an escapat d'ua guèrra entà anar quèir en ua auta, qu'era ospitalitat deth ministre alemand de Propaganda, Joseph Goebbels, a fòrça a veir tamb era beròia joenessa dera actritz Macarena Granada, e qu'es unics èxtres tamb faïçon andalosa que se pòden trobar en Alemanha son gitani d'un camp de concentracion.

Ei alavetz quan comence a desvelhà-se en toti eri eth dobte de s'era vida non ei mès importanta qu'ua pellicula.

ETH CROTZAT DETH DIMENGE

Orisontaus: 1. De dreita a quèrra adjectiu o adverbí que, a viatges, se multiplique per cent. Virabocat: lòc a on mos entèren. 2. Eth de Colom, o dera garia. Conjoncion que amasse. Segon coma se garde pòt èster un abitant d'Aràbia que te mane dançar. 3. Eth lòc a on anaram de mòrts es praubes pecadors (virabocat, ath revès). Qu'enlace. 4. Eusko Alkartasuna. Part per a on s'agarre un utís. Matricula pamplonenca. 5. La pòrten es coches de Les. Vilatge deth Naut Aran qu'arremasse dus numeròs. Era mès magra. 6. Aguest país madeish. Era matricula que pòrten es "aranesi" de Centre-euròpa. Ua vibranta. 7. Abandona o sinonim de prest. Era part masculina dera creacion umana. 8. Arbe que se colleccione. Aganida, gatièra, cu-sarrada autanplan! 9. Afirmacion aranesa. Es dotze deth maitin. 10. 2+2. Lòc a on se servissen beuendes, minjars e a on non se pòt barar per manca d'espaci. 11. Era gessuda de Casau. Conjoncion consecutiva. Un arriu amendrit. 12. Non ei per casualitat qu'era TARDE sigue de quinquèvolh manèra. Son es castelhans que quèn o eht cap-lòc dera Baisha Normandia virabocat (ath revès).

Verticaus: 1. Entrada sud d'Aran. Districte Postau. Pronòm que pregunte. 2. Qu'ei deth color deth carbon era. Es cinc vocaus ben dreçades. Ua de, se vos platz. 3. Ne ager ne deman.. Espatlada, petada, escalapetada... 4. Dus angles de 90 grads. Realisaràs, crearàs de nau. Bastenda cilindrica, generaument mès nauta qu'ampla, junhuda a ua bastissa, hèta entà protegir ua vila, castèth... 5. Accion d'ensenhar. 6. Ua te. Inspeccion Tecnica de Domicilis. Salutacion ara romana o eth

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										

tren de nauta velocitat espanhòu. Dauris parentèsi. 7. Er "òme" dera vaca, que puge. Er apendix deth darrèr dera vaca, per exemple, de baish tà naut. Associacion de Deputats de Bar. Consonanta que puge, baisha e torne a pujar. 8. Aran n'ei ua. Amolarè, picanharè, despacientarè. 9. Aguesta val. Non ei pas un ajuntament francès qu'ei era mare o mia. 10. Un que cace. Vocau anarquista. Capensús: era part inferior dera esquia a on mos clauen es seringues. Era solucion eth pròplèu dimenge.

AGUEST EI UN ESPACI A ON I PÒT AUER ETH SÒN ANONCI. TRUCATZ-MOS E MOS L'ENCOMANATZ, NOSATI LI HARAM ERA COMPOSICION GRAFICA, ERA TRADUCCION E TOT AQUERÒ QUE CALGUE, PETH MADEISH PRÈTZ. CADA MODUL (6,8 cm x 5 cm) A UN PRÈTZ DE 3.000 PESSETES MÈS IVA. TELEFON 973 64 17 72

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA
Aula Euròpa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
llocu num 5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
2530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.
e-mail: jrcc@apdo.com

Informatica e dèssenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Pilar Barès e Xavier Gutierrez.

Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI a Vielha

Tirada: 1000 exemplars.